

Różanecznik żółty *Rhododendron luteum* (4093)

-Informacja w jakich regionach biogeograficznych występuje dany gatunek (Alpejski, Kontynentalny):
Region kontynentalny

-Koordynator obecny i w poprzednim badaniu:

2010: Edward Walusiak

2014: Joanna Perzanowska

-Eksperti lokalni obecni i w poprzednim badaniu:

2010: Edward Walusiak, Joanna Perzanowska

2014: Joanna Perzanowska

-Rok/lata poprzednich badań

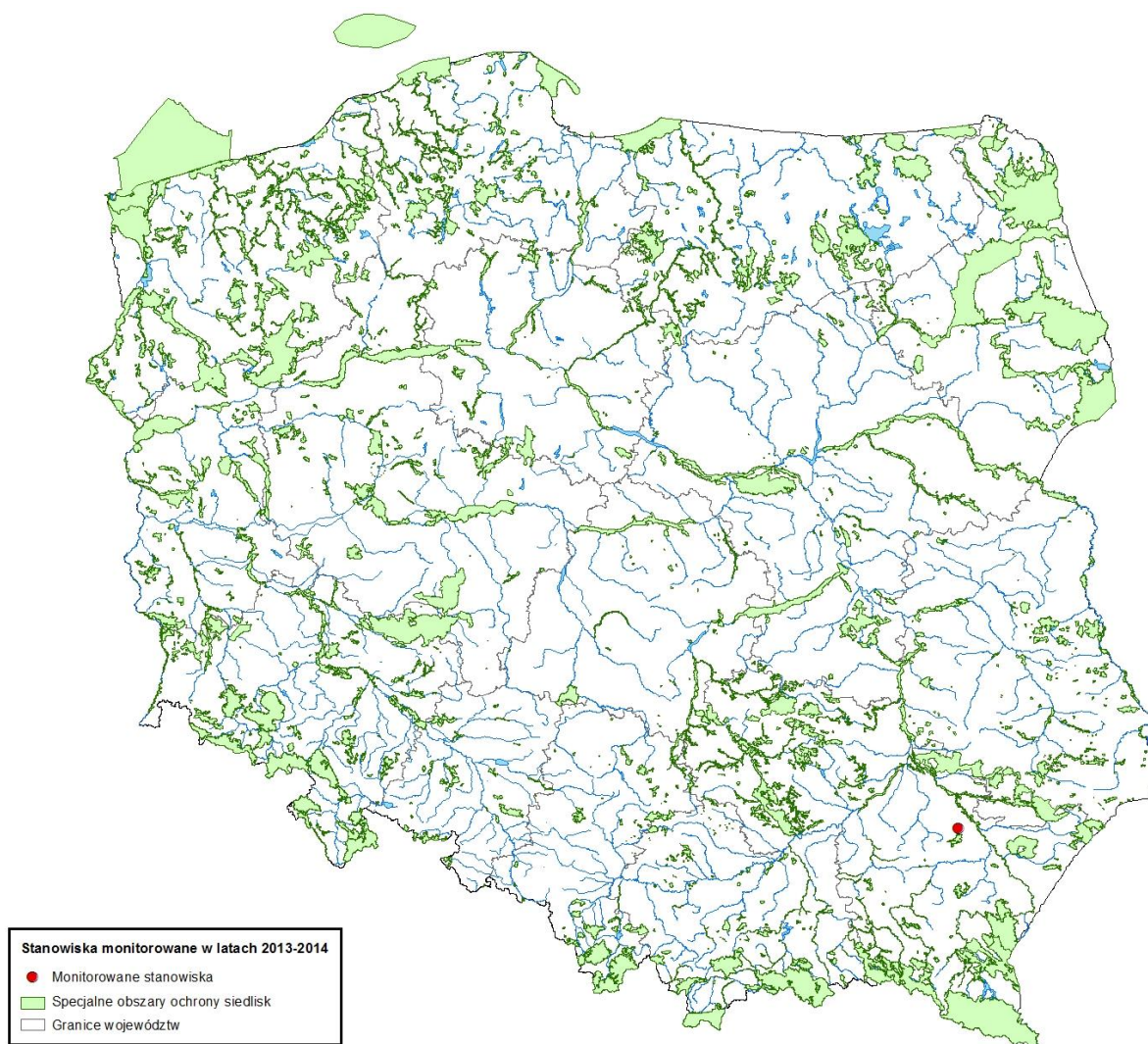
2010,

Liczba stanowisk monitoringowych oraz ich lokalizacja na tle obszarów

Reprezentatywność wyników pod względem lokalizacji

Azalia pontyjska jest jednym z najrzadszych składników flory Polski. Jest znana tylko z jednego stanowiska, uznawanego za naturalne. Znajduje się ono w miejscowości Wola Zarczycka (gmina Nowa Sarzyna) w województwie Podkarpackim. Jest oddalone od innych, najbliższych, leżących na Polesiu o ok. 300 km. Monitoring objął więc w obu okresach monitoringowych całą, znaną populację tego gatunku i jest reprezentatywną próbą dla oceny jego stanu, zarówno na poziomie obszaru Natura 2000 jak i regionu kontynentalnego.

Wyniki badań

Podsumowanie wyników badań wskaźników na stanowiskach

Tab. 1. Wskaźniki na stanowiskach (liczba st.)

Zestawienie ocen wskaźników stanu ochrony gatunku na badanych stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym (wartości w tabeli oznaczają liczbę stanowisk)

Parametr	Wskaźniki	Ocena (liczba stanowisk)		
		FV	U1	U2
Populacja	Liczba skupisk	1	-	-
	Stan zdrowotny	-	1	-
Siedlisko	Gatunki ekspansywne	-	1	-
	Gatunki obce/inwazyjne	-	1	-
	Powierzchnia odkrytego podłoża	1	-	-
	Powierzchnia potencjalnego siedliska	-	1	-
	Powierzchnia zajętego siedliska	-	1	-
	Zwarcie drzew i krzewów	1	-	-
	Zwarcie warstwy B (bez Rhododendron)	1	-	-
Stan populacji		-	1	-
Stan siedliska		-	1	-
Perspektywy ochrony		1	-	-
Ocena ogólna		-	1	-

Stan populacji

Liczebność różanecznika żółtego na stanowisku utrzymuje się na stałym poziomie. Wynosi około 35 skupisk. Krzewy w większości kwitły i owocowały.

Stan zdrowotny: Na liściach kilku osobników stwierdzono objawy choroby prawdopodobnie spowodowane działalnością grzybów bądź owadów. Część krzewów miała wyraźnie suche bądź zasychające pędy. Część z suchych pędów została usunięta w wyniku działań ochronnych (ślady po ściętych pędach).

Stan siedliska

Powierzchnię potencjalnego siedliska teren znajduje się w środku lasu, dodatkowo ogrodzony, określono tak cały obszar rezerwatu (0,1 ha) – tak jak poprzednio, ale oceniono jako niewłaściwy (U1), ze względu na brak możliwości rozwojowych.

Powierzchnia zajętego siedliska: Siedlisko zajęte stanowi ok. 30% siedliska potencjalnego, utrzymuje się na takim samym poziomie co w poprzednim okresie.

Gatunki ekspansywne obserwowane na stanowisku zajmują ok. do ok. 10-15%, a więc ok. połowę tego, co w 2010 roku (ok. 30% -ocena U2) warstwy krzewów. Najczęstsze z nich to: obok krzewów: *Sorbus aucuparia* jarząb pospolity, *Prunus spinosa* śliwa tarnina, *Frangula alnus* kruszyna pospolita, *Corylus avellana* leśniczyna pospolita, także *Rubus sp.* jeżyna. Skład gatunkowy jest taki sam w obu okresach obserwacji. Brak ekspansywnych gatunków zielnych.

Gatunki obce to: czerwucha amerykańska *Padus serotina* - tylko młode osobniki i *Pyrus sp.* grusza s.l. W 2010 roku stwierdzono natomiast: *Conyza canadensis* przymiotno kanadyjskie, *Padus serotina* czerwucha amerykańska, *Pyrus sp.* grusza s.l (ocena U2). W sąsiedztwie stanowiska występuje dąb czerwony *Quercus rubra* i czerwucha amerykańska *Padus serotina*. Zmienił się natomiast wiek obserwowanych okazów (na terenie rezerwatu) – aktualnie są to młode osobniki i siewki.

Powierzchnia odkrytego podłoża (nie obserwowano do tej pory osobników rozmnażanych generatywnie) oceniona została na ok. 20%. W 2010 roku wynosiła ok. 5% co ocenione zostało jako U1 (niezadowolający).

Zwarcie drzew i krzewów wynosi ok. 40% (po przeprowadzonej wycince), a więc ponad połowę tego, co w 2010 roku (70% , ocena U1 – niezadowolająca).

Zwarcie warstwy krzewów (bez różanecznika) określono na poziomie do 10%, głównie jarzab *Sorbus aucuparia*, pojedynczo i tylko młode okazy: kruszyna pospolita *Frangula alnus*, leszczyna *Corylus avellana*, jeżyna *Rubus* sp., czyli ok. 25% tego, co w 2010 r. (ok. 40%, ocena U2 – zły). Nie wzięto pod uwagę zwartej pasa zadrzewień po N stronie rezerwatu, poza arealem różanecznika.

Podsumowanie i porównanie ocen stanu ochrony gatunku, w tym jego parametrów na badanych stanowiskach

Tab. 2. Parametry i ocena ogólna stanu ochrony na stanowiskach oraz porównanie wyników badań

Zestawienie i porównanie ocen stanu ochrony gatunku, w tym jego parametrów na badanych stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym w roku 2010 i 2014

Obszar N2000	Stanowisko	Oceny na stanowiskach							
		Populacja		Siedlisko		Perspektywy ochrony		Ocena ogólna	
		Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań
PLH180006 Kołacznia	Kołacznia	U1	U1	U2	U1	U1	FV	U2	U1

Stan populacji

Populacja różanecznika utrzymuje się na tym samym poziomie liczebności, co w poprzednim okresie obserwacji. Stan zdrowotny krzewów także się nie pogorszył, a wykonane działania pielęgnacyjne poprawiły kondycję krzewów, które obficie kwitły. Nowe ogrodzenie skutecznie powstrzymuje przed łamaniem krzewów i obrywaniem kwitnących gałęzi. Niewielka całkowita liczebność, decyduje o utrzymaniu oceny U1, tak jak w poprzednim okresie obserwacji.

Stan siedliska

Siedlisko różanecznika nie należy do optymalnych, niemniej jednak jego stan poprawił się od poprzednich obserwacji monitoringowych. Zostały wykonane działania ochronne, usunięto ekspansywne krzewy i drzewa, w tym gatunki obce, zwiększyła się ilość światła docierająca do krzewów różanecznika. Stan niewłaściwy siedliska wynika aktualnie z niewielkiej powierzchni dostępnego i zajętego siedliska oraz odrastających okazów gatunków obcych i ekspansywnych, które jednak w obecnej chwili stanowią tylko zagrożenie potencjalne dla różanecznika. Także w sąsiedztwie stanowiska są obecne gatunki obce, które stanowią źródło nasion i przyczyniają się do ich rozsiewania.

Perspektywy ochrony

Ze względu na wykonane działania ochronne, stan siedliska różanecznika się polepszył, nowe ogrodzenie stanowi zabezpieczenie przed mechanicznym niszczeniem krzewów. Nie obserwuje się negatywnych trendów w populacji. Stanowisko objęte jest ochroną jako rezerwat przyrody, a różanecznik jest

przedmiotem akcji edukacyjnej, propagującej go, jako atrakcję turystyczną regionu. Z tego względu ocenę perspektyw ochrony podniesiono w stosunku do poprzedniego okresu i uznano za stan właściwy FV.

Ocena ogólna. O ocenie ogólnej aktualnie zdecydowały parametry stan populacji i stan siedliska. W poprzednim okresie – obniżenie oceny na U2 wynikało ze stanu siedliska.

Zestawienie ocen wskaźników na obszarach Natura 2000

Tab. 3. Wskaźniki na obszarach Natura 2000 (liczba obszarów)

Zestawienie ocen wskaźników dla gatunku różanecznik żółty na badanych obszarach N2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym; wartości w tabeli oznaczają liczbę obszarów

Parametr	Wskaźniki	Ocena (liczba obszarów)		
		FV	U1	U2
Populacja	Liczba skupisk	1	-	-
	Stan zdrowotny	-	1	-
Siedlisko	Gatunki ekspansywne	-	1	-
	Gatunki obce/inwazyjne	-	1	-
	Powierzchnia odkrytego podłoża	1	-	-
	Powierzchnia potencjalnego siedliska	-	1	-
	Powierzchnia zajętego siedliska	-	1	-
	Zwarcie drzew i krzewów	1	-	-
	Zwarcie warstwy B (bez Rhododendron)	1	-	-

Stan populacji	-	1	-
Stan siedliska	-	1	-
Perspektywy ochrony	1	-	-
Ocena ogólna	-	1	-

Podsumowanie i porównanie ocen stanu ochrony gatunku, w tym jego parametrów w obszarach Natura 2000

Tab. 4. Parametry i ocena ogólna stanu ochrony na obszarach N2000 i porównanie wyników badań

Zestawienie ocen parametrów i oceny ogólnej stanu ochrony gatunku na badanych obszarach N2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym w latach 2010 i 2014

Obszar N2000	Oceny dla obszarów N2000							
	Populacja		Siedlisko		Perspektywy ochrony		Ocena ogólna	
	Wyniki po- przednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki po- przed- nich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki po- przed- nich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki po- przed- nich badań	Wyniki obecnych badań
PLH180006 Kołacznia	U1	U1	U2	U1	U1	FV	U2	U1

Wyniki w zakresie wskaźników i parametrów dla stanowiska Kołacznia i obszaru Natura 2000 Kołacznia są tożsame, gdyż stanowisko odpowiada w pełni obszarowi Natura 2000. Por. opis w punkcie 2A i 2B.

Oddziaływania i zagrożenia

Tab. 5. Oddziaływania na stanowiskach i porównanie wyników badań (liczba st.)

Podsumowanie aktualnych oddziaływań dla gatunku na badanych stanowiskach dla regionu biogeograficznego kontynentalnego i porównanie z rokiem 2010

Kod	Oddziaływanie	Łącznie liczba monitorowanych stanowisk	Wpływ pozytywny (liczba stanowisk)			Wpływ neutralny (liczba stanowisk)			Wpływ negatywny (liczba stanowisk)			Czy oddziaływanie było stwierdzone w poprzednich badaniach tak- podać liczbę/nie
			A	B	C	A	B	C	A	B	C	
D01	Drogi, ścieżki	1						1				1
D01.01	Drogi, ścieżki, szlaki pieszce	1						1				1
K02.01	Sukcesja naturalna	1								1		1
K04.03	Patogeny grzybowe	1									1	1

W roku 2014 podano tylko istotne oddziaływania, stwierdzone na stanowisku. Wszystkie one zostały wyszczególnione także w trakcie poprzednich obserwacji, w 2010 r. Inaczej natomiast oceniono sposób oddziaływania dwóch pierwszych z nich uznając, że sąsiedztwo drogi leśnej nie wpływa ujemnie na chroniony gatunek.

W 2010 roku na objętych monitoringiem stanowisku stwierdzono różne typy oddziaływań naturalnych lub powodowanych przez człowieka, a część ich wydaje się, że była określana kilkakrotnie, przez różne kody. Wytłuszczonym drukiem zaznaczono powtórnie obserwowane oddziaływania, a kursywą – oddziaływania, które aktualnie nie mają już miejsca. Pozostałe to oddziaływania, które uznano za nieistotne, nie mające bezpośredniego wpływu na różanecznika.

Były to:

140 – pozyskiwanie/usuwanie; pozyskiwanie gałęzi kwitnących okazów w celach dekoracyjnych - wpływ średni, negatywny;

251 – plądrowanie stanowisk roślin; widoczne ślady po łamaniu gałęzi – wpływ średni, negatywny;

300 – wydobywanie piasku i żwiru; w bezpośrednim otoczeniu rezerwatu widoczne ślady po dawnym, nielegalnym poborze piasku. W otoczeniu rezerwatu (do 200 m) świeże doły wydobywcze z reguły łączone z dzikim wysypiskiem śmieci – wpływ średni, negatywny;

420 – odpady, ścieki; na terenie rezerwatu odpady pozostawione przez turystów – wpływ średni negatywny;

501 – ścieżki, szlaki pieszce, szlaki rowerowe; wzdłuż NE granicy rezerwatu biegnie śródleśna droga, przebiega tutaj też zielony szlak turystyczny Nowa Sarzyna – Wola Żarczycka, wpływ niewielki, negatywny;

600 – infrastruktura sportowa i rekreacyjna; w odległości ok. 500m znajduje się gospodarstwo agroturystyczne, wpływ niewielki, negatywny;

622 – turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych; obok rezerwatu biegnie szlak turystyczny PTTK; Nowa Sarzyna – Wola Żarczycka i śródleśna droga, wpływ niewielki, negatywny;

623 – pojazdy zmotoryzowane; ruch samochodowy, quady – wpływ średni, negatywny;

740 – wandalizm; zniszczone ogrodzenie rezerwatu, obrywanie gałęzi podczas kwitnienia, wpływ średni, negatywny;

948 – pożar (naturalny); do tej pory zarośla azali dwukrotnie uległy wypaleniu (brak danych o przyczynie pożaru), wpływ średni, negatywny;

962 – pasożytnictwo (zwierzęta); na liściach kilku osobników stwierdzono objawy choroby prawdopodobnie spowodowane działalnością grzybów bądź owadów. W literaturze wymienia się również obecność grzyba *Exobasidium discoideum* tworzącego galasy, wpływ średni, negatywny;
971 – konkurencja; intensywne wkraczanie gatunków krzewiastych skutkiem czego jest ograniczenie przestrzeni życiowej azali, wpływ silny, negatywny.

Tab. 6. Zagrożenia na stanowiskach i porównanie wyników badań (liczba st.) Podsumowanie przewidywanych zagrożeń dla gatunku na badanych stanowiskach dla regionu biogeograficznego kontynentalnego i porównanie z latami 2006-2011

Kod	Zagrożenie	Łącznie liczba monitorowanych stanowisk	Wpływ (liczba stanowisk)			Czy zagrożenie było przewidywane w poprzednich badaniach tak-podać liczbę/nie
			A	B	C	
J03.02.03	Zmniejszenie wymiany materiału genetycznego	1	1			Nie
K03.03	Zawleczenie choroby	1			1	Nie
K04.01	Konkurencja	1			1	1

Zagrożenie, które zostało stwierdzone w obu okresach obserwacji to konkurencja (sukcesja naturalna) ze strony ekspansywnych krzewów, w tym gatunków obcych. Zagrożenie to istnieje, choć na najbliższy okres zostało zahamowane ze względu na wykonane działania ochrony czynnej.

Nie wykazano w 2010 zagrożenia przez patogeny grzybowe, choć miało miejsce w obu okresach, ale stopień tego zagrożenia jest trudny do określenia (brak badań wykazujących rzeczywisty wpływ).

Jako nowe, wykazano aktualnie zagrożenie polegające na braku wymiany materiału genetycznego, na tym izolowanym stanowisku (problem istniał także w poprzednim okresie, nie został zauważony).

Informacja o gatunkach obcych

Tab. 7. Gatunki obce

Zestawienie informacji o gatunkach obcych, stwierdzonych w trakcie monitoringu gatunku

Obszar N2000	Stanowisko	Obserwowane gatunki obce (<i>lista gatunków</i>)	
		Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań
PLH180006 Kołacznia	Kołacznia	<i>Conyza canadensis</i> przymiotno kanadyjskie, <i>Padus serotina</i> czeremcha amerykańska, dąb czerwony <i>Quercus rubra</i>	<i>Padus serotina</i> czeremcha amerykańska – tylko młode osobniki i siewki, Obok także: robinia akacjowa <i>Robinia pseudacacia</i>

Ocena zastosowanej metodyki monitoringu i ewentualne propozycje zmian wraz z uzasadnieniem – na podstawie badań prowadzonych w danym etapie.

Brak zasadniczych uwag; wskaźnik miejsca do kiełkowania, będzie miał znaczenie jedynie w przypadku stwierdzenia rozmnażania generatywnego.

Propozycje działań ochronnych oraz wnioski dotyczące skuteczności dotychczas wykonywanych zabiegów.

Należy kontynuować wykonane już działania ochronne, co kilka lat usuwając konkurencyjne w stosunku do różanecznika krzewy i gatunki obce. Należałoby także usunąć osobniki czeremchy rosnące tuż poza ogrodzeniem, będące źródłem rozsiewających się nasion.

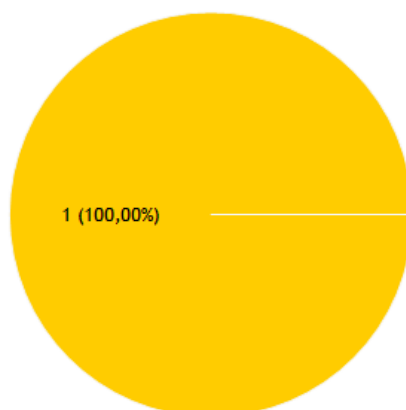
Syntetyczne podsumowanie wyników dla gatunku

Wykresy w niniejszym rozdziale przedstawiają dla poszczególnych parametrów udział stanowisk ocenionych jako FV – stan właściwy (kolor zielony), U1 – stan niewłaściwy (żółty), U2 – stan zły (czerwony), XX – nieznan (szary). Na wykresach podano liczbę stanowisk/obszarów i ich udział procentowy w poszczególnych stanach ochrony.

Różanecznik żółty jest jednym z najrzadszych składników flory Polski. Jest znana tylko z jednego stanowiska, uznawanego za naturalne. Znajduje się ono w miejscowości Wola Zarczycka (gmina Nowa Sarzyna) w województwie Podkarpackim. Jest oddalone od innych, najbliższych, leżących na Polesiu o ok. 300 km.

W Czerwonej liście roślin i grzybów Polski (2006) posiada kategorię E (wymierające, krytycznie zagrożone) a w Polskiej czerwonej księdze roślin (2001, 2014) CR (krytycznie zagrożone), obejmuje go ochrona gatunkowa. W 1948 r. stanowisko różanecznika zostało uznane za zabytek przyrody, a w 1957 r. objęto je ochroną rezerwatową (zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 14 lutego 1957r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody. M.P. z dnia 16.03.1957).

Stan populacji

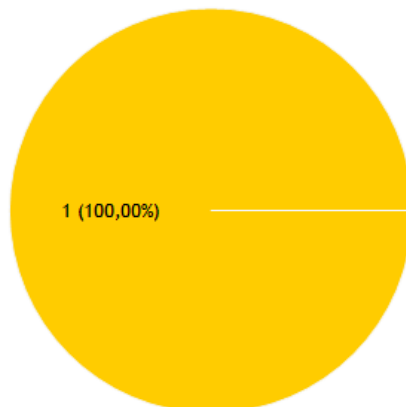

Populacja różanecznika utrzymuje się na tym samym poziomie liczebności, co w poprzednim okresie obserwacji. Stan zdrowotny krzewów także się nie pogorszył, a wykonane działania pielęgnacyjne poprawiły kondycję krzewów, które obficie kwitły.

Nowe ogrodzenie skutecznie powstrzymuje przed łamaniem krzewów i obrywaniem kwitnących gałęzi co skutkuje dobrym stanem zdrowotnym krzewów. Niewielka całkowita liczebność, decyduje o utrzymaniu oceny U1, tak jak w poprzednim okresie obserwacji.

Stan siedliska

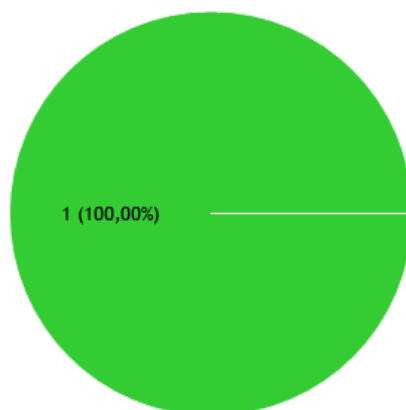

Siedlisko różanecznika nie należy do optymalnych, niemniej jednak jego stan poprawił się od poprzednich obserwacji monitoringowych.

Zostały wykonane działania ochronne, usunięto ekspansywne krzewy i drzewa, w tym gatunki obce, zwiększyła się ilość światła docierająca do krzewów różanecznika. Stan niewłaściwy siedliska wynika aktualnie z niewielkiej powierzchni dostępnego i zajętego siedliska oraz odrastających okazów gatunków obcych i ekspansywnych, które jednak w obecnej chwili stanowią tylko zagrożenie potencjalne dla różanecznika.

Także w sąsiedztwie stanowiska są obecne gatunki obce, które stanowią źródło nasion i przyczyniają się do ich rozsiewania.

Perspektywy ochrony

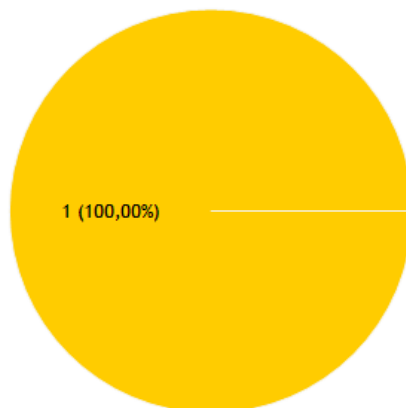

Ze względu na wykonane działania ochronne, stan siedliska różanecznika się polepszył, ogrodzenie stanowi zabezpieczenie przed mechanicznym niszczeniem krzewów. Nie obserwuje się negatywnych trendów w populacji. Stanowisko objęte jest ochroną jako rezerwat przyrody, a różanecznik jest przedmiotem akcji

edukacyjnej, propagującej go, jako atrakcję turystyczną regionu. Z tego względu ocenę perspektyw ochrony podniesiono w stosunku do poprzedniego okresu (U1) i uznano za stan właściwy FV.

Ocena ogólna

Stanowisko w Woli Zarczyckiej, jest stanowiskiem wyspowym i znajduje się daleko na zachód poza zwartym zasięgiem tego gatunku. Nie należy więc spodziewać się optymalnych warunków siedliskowych i co za tym idzie, wzorcowego stanu populacji tego gatunku.

Zarówno populacja jak i siedlisko wymagają kontynuacji działań ochrony czynnej, powtarzanych co kilka lat. Najważniejszym czynnikiem negatywnie oddziałującym na stan siedliska, a także stanowiącym zagrożenie jest wkraczanie ekspansywnych gatunków, zwłaszcza drzew i krzewów, które ocenić mogą osobniki tego światłożądnego gatunku.

- obce gatunki inwazyjne zważywszy na niewielki areał rezerwatu, stanowią dość istotne zagrożenie;
- badań wymagają czynniki wpływające na sukces reprodukcyjny (rózanecznik co roku obficie kwitnie i owocuje, niestety w naszym klimacie nie stwierdzono rozmnażania generatywnego, rozmnaża się tylko wegetatywnie).